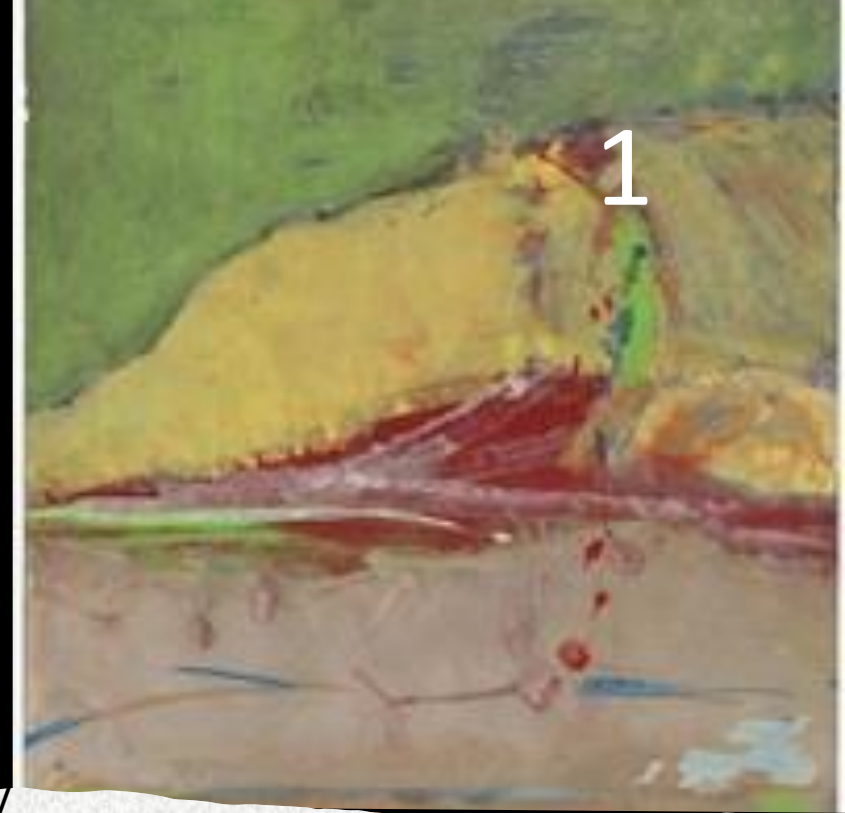

Stiftsmøte for prester 17.11.21

Saul Leiter (1923-2013) Johanna ca 1947 / Foot on el 1954/
untitled / 195

Kirkens oppgave er å
beskytte tomheten; det som
ikke er

Hver gang vi møtes...

Relasjonen er en hendelse (med ref. til Claude Romano 2014)

- En hendelse har å gjøre med muligheter mer enn fakta
- En hendelse er, på samme måte som tid, noe som ikke er varig, og som ikke kan foregå på en 'tidløs måte'
- Dermed kan hendelsen ikke gjøres om igjen og vil miste sin kvalitet dersom den gjøres til rutine og 'beste praksis'
- En hendelse er en åpning mot nåtiden (s. 128), men bør ikke forstås som noe som *først* skjer i øyeblikket (som et faktum) og *deretter* som er en mulighet
- En hendelse er mer fremtid enn den selv (s.135), det vil si at en hendelse kan være noe som skjer (i øyeblikket), og påvirker fremtiden som ligger foran (barnet/den andre)

Rene Magritte *Lovers* 1928 ₂

Å se det som er

Å være er ikke først og fremst å bli definert (feks som en elev med lærevansker, atferdsproblemer, språkvansker eller identitetsproblemer), men **å leve, og å oppleve livet personlig med sanser og følelser** (Levinas 1998)

«Å eksistere trer frem for oss som ingenting», sier Heidegger (1992, 135). «Vi ser først det som er nest nærmest, ikke det som er nærmest». I pedagogisk sammenheng betyr det at vi har vanskelig for **å se det som er**; det vi ikke selv har tenkt og planlagt på forhånd

Øyeblikket der den andres liv og situasjon **bryter inn** i vårt travle profesjonelle liv kan avvises eller ikke ses av oss. Faren er stor for at vi handler ut fra vante reaksjonsmåter og forventninger for «hvordan vi behandler mennesker», og dermed ikke ser og møter det unike menneskets opplevde og subjektive liv

Hendelser i Byparken

Det er mandag morgen i Byparken i Bergen. Far og sønn har nettopp gått av bussen og er på vei gjennom parken til barnehagen. Treåringen går et par meter foran far, stopper ved gjerdet mot vannet og blir stående en stund og se på endene som svømmer der nede. Far stanser også og betrakter sønnen litt. Så sier far: «Kom nå, så går vi videre». Sønnen går videre og far er like bak.

Et annet sted i parken går en annen liten gutt omtrent på samme alder sammen med sin far på vei til barnehagen. Sønnen slipper farens hånd og går bort mot gjerdet for å se på endene. «Kom tilbake! Du skal gå her med meg», sier far øyeblikkelig, tar sønnen i hånden igjen og går videre.

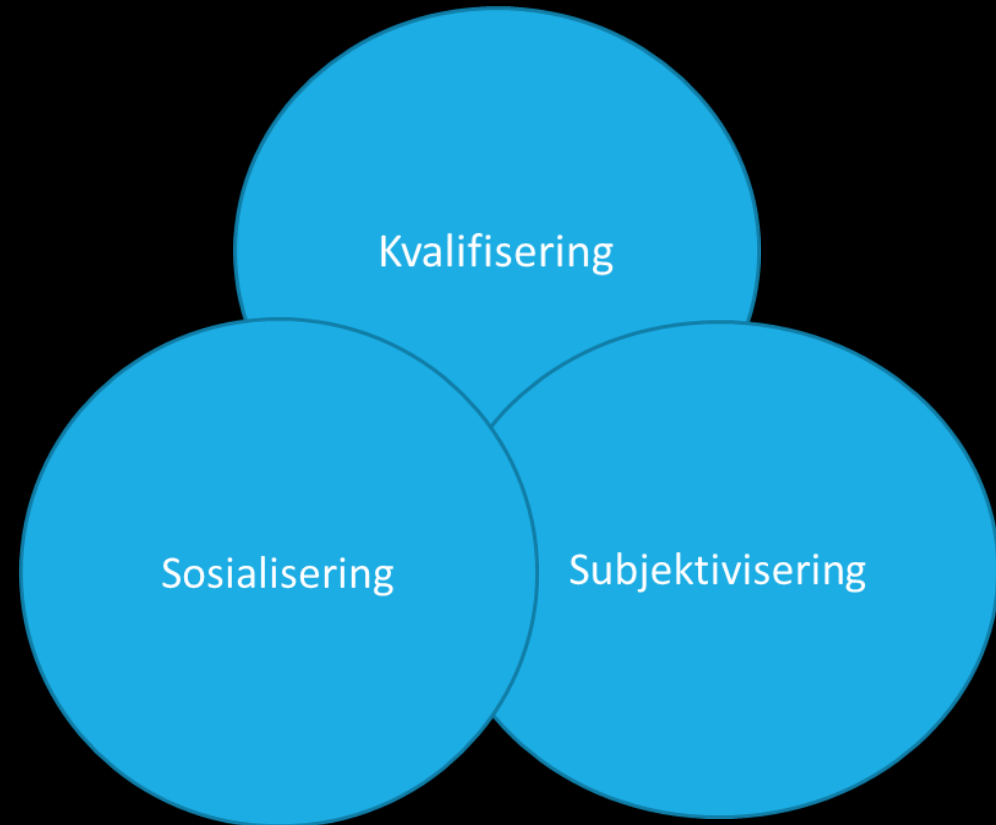

Struktur for innlegget

- Møter som hendelser. Eksempel på hendelser
- Kvaliteter i ethvert asymmetrisk møte. Litt pedagogisk tenkning og erfaring som er grunnlaget for asymmetriske møter og relasjoner
- Betydning for møter i kirken

Karakteristika ved alle møter mellom voksen og barn/ungdom/den andre i profesjonell sammenheng

- **Kvalifisering:** innføring i og læring av kunnskap og ferdigheter (relevante for institusjonen)
- **Sosialisering:** tilpasning til tradisjon og måter å leve på – det vi gjør og er (her)
- **Subjektivisering:** danning av personen som subjekt, ikke objekt - appell til det i personen som ikke er

«Styring» av profesjonelle menneskepraksiser

Biesta 2016

Grad av **åpenhet**

Grad av **kommunikasjon og fortolkning**

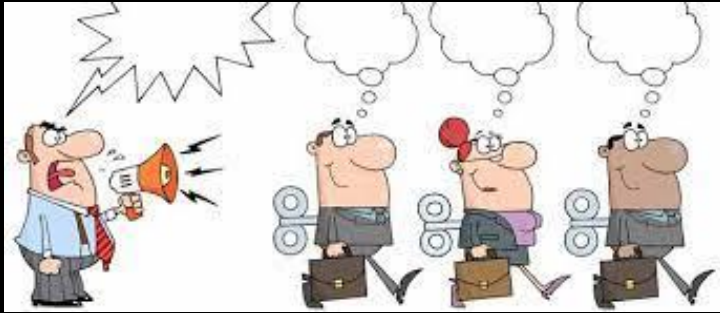
Grad av **rekursiv** - mulighet for respons, diskusjon, motsvar, uenighet, opprør

Menneskepraksiser gjøres forutsigbart ved reduksjon av disse tre kvalitetene

Kritisk punkt er dressur

Læring og utvikling er dagens mantra - men til hva?

Moral og kriminalitet er begge resultat av læring og utvikling. Vi har potensial til begge

Vi skal ikke bare lære å lære effektivt og med utbytte, eller understøtte fulle utviklingspotensial. Det som er langt viktigere og vanskeligere er å hjelpe mennesker til å finne de rette talent og potensial og å understøtte deres liv slik det er og bør være

Men hva er rett?

Er det 1: jeg skal fortelle deg! – moralisering og autoritær pedagogikk

Eller 2: finn det ut selv! Gjør hva du vil! – antipedagogikk, infantil (Meirieu)

Eller 3: å vekke interessen i den andre for å *vill*e tenke og leve som en ansvarlig voksen? – en langsom og risikofylt oppgave

Rene Magritte 1928 *Tentative de l'impossible*

Forskjellighet er kirkens utgangspunkt

Psykologi og biologi mater samfunnet vårt med prinsipper for læring og utvikling. Dette forutsetter at individet passer inn i bestemte forhåndsdefinerte maler for hva som er normalt, ønskelig, passende

Säfström (2011) skriver: "What can be called psychologism, in that it defines the conditions for being a subject within a particular society, designs the inner landscape of the [person] and prepares the [person] for using *reason* in order to be a member of that society"

De som innretter seg og mestrer = normale. De som ikke gjør det = unormale. Det er bare to underkategorier: A. personer som har alle ressurser som trengs for å lære, løse problem, samarbeide, produsere målbart utbytte og mestre sine liv. B. personer som *ikke lykkes*, som er akseptert, men ikke er regnet med i den ideelle helheten

Kirken er nettopp «laget for» forskjellighet og mangfold – livsbetingelsen for menneskeheten. Bør forskjellighet ikke da være et utgangspunkt og ikke et mål?

Hver gang vi møtes

- åpnes muligheten for en *relasjon* [1]
- åpnes muligheten for en relasjon som er eller ikke er en *hendelse* [2]
- *er hvordan jeg er hvem jeg er av betydning* [3]

Relasjonen som redskap [1]

I dag legger politikk , mainstream-forskning og praksis klare føringer for at voksne/ profesjonelle skal forstå relasjonen mellom profesjonell og den andre, voksen og barn som et sted der vi er sammen med den andre for å hjelpe dem å tilegne seg noe/lære, støtte tilpasning til situasjonen, og forhindre problematisk utvikling eller utilsikta hendelser

Den profesjonelle relasjonen er tett knyttet til kravet om fremgang og prestasjon (hos den andre)

Profesjonell praksis er gitt næring av psykologi (for eksempel mestring og utvikling), sosiologi (for eksempel ved å lære roller knyttet til forhåndsbestemte mål, design (program), og markedsideologier). Kravet er at den andre skal passe inn i visse sosiale system og reguleringer.

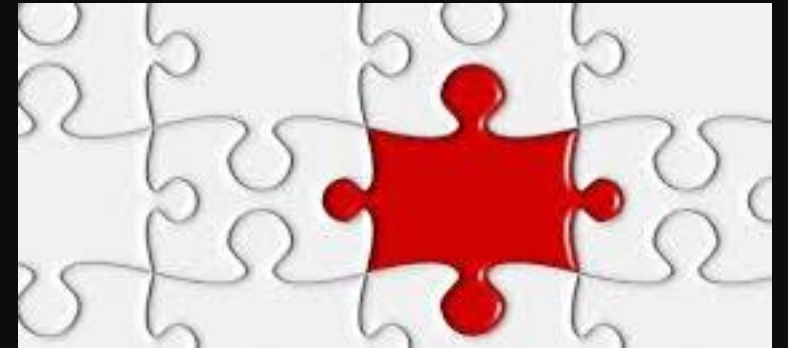
Rene Magritte 1967 *The labours of Alexander*

Krav om tilpasning

Relasjonen mellom den profesjonelle og den andre er i dette scenarioet en av mange variabler som er kontrollert og håndtert for at den andres mestring, forståelse eller utbytte av situasjonen skal bli best mulig.

Relasjonen er viktig (bare) i den grad den kan brukes til å få frem ønskelige, (ofte) forhåndsbestemte kvaliteter, og er forstått som et redskap som kan gi den profesjonelle kunnskap om den andres tilstand, tro, ståsted etc. og evt. aktuelt potensiale.

Den andre er et objekt og forutsettes å tilpasse seg de krav som stilles.

Kan man tenke annerledes om relasjonen? [2]

Eksistensiell pedagogikk forstår relasjonen som en **moralsk ladet interesse** for den andres liv og subjektive opplevelse av seg selv, andre og verden

Forståelse av forholdet er basert på at relasjonen er mellom ulike og **uerstattelige** mennesker

Relasjon foregår i **spenningen mellom autoritet og frihet**, en spenning som kommer frem i **det asymmetriske maktforholdet** mellom profesjonell og den andre, og som den profesjonelle har et (noen ganger større og noen ganger mindre), ansvar for (Oelkers 1993)

Karakteristika ved mellommenneskelige relasjoner

Er gjensidige og forutsetter rettferdig fordeling/overenskomst/ balanse av ansvar, makt, belastning (for eksempel kollegarelasjoner, vennskap, ekteskap/ parforhold)

Er ofte spesialiserte (for eksempel profesjonelle relasjoner av kort varighet/sosiale relasjoner som naboskap, trenings/hobbypartner)

Har ofte utgangspunkt i egen agenda (hva får jeg ut av dette?)

Har som intensjon å vare (for eksempel vennskap, ekteskap/parforhold, foreldreskap, søskenskap)

Kan (også) ha uegennyttige kvaliteter og fokusere på den andres beste. Disse kvalitetene fremmer og foredler relasjonen

Karakteristika ved en asymmetrisk relasjon

Den er **faktisk asymmetrisk** (ikke prinsipielt metodisk asymmetrisk)

Den profesjonelles intensjon er rettet mot den andres beste

Relasjonen **påvirker retningen** på den andres liv

Den profesjonelle har **ensidig ansvar** for relasjonen

Den andre og den profesjonelles intensjon, ansvar, makt og oppgaver er **forskjellige**

Relasjonen **opphører** i den formen den er

Relasjonen «snakker» [3]

Som profesjonelle kan vi ikke velge oss vekk fra å være i relasjon til den vi møter. Dersom vi i det hele tatt er sammen med dem, er vi også i relasjon til og med dem.

Som Anton i møte med Pelle, og de to fedrene i episodene over, har vi alltid alternative måter å være i relasjonen på.

Vi kan være aksepterende eller avvisende, åpen eller reservert, livlig eller resignert, inviterende eller autoritær, interessert eller ikke....

Men vi er alltid på en eller annen måte og vår væremåte betyr noe for den andre.

Paul Klee Sorge

Relasjonen som relasjon

Relasjonen må, om den skal være en **relasjon**, ha et åpent, tomt, ikke-planlagt potensial som gjør at den profesjonelles plan for relasjonen kan nullstilles, dersom det er behov for det. På den måten kan den andres muligheter for overskridelse av det etablerte og konvensjonelle bli en reell mulighet, og relasjonen er ikke bare en kanal for innøving av vaner, regler eller praksiser i andres tjeneste

For å være en relasjon som har intensjon om ansvarlig å ivareta den andres verdighet, frihet og menneskelighet, må relasjonen være tilstrekkelig tom for det forhåndsplanlagte til at den profesjonelle kan se det som skjer i det situerte personlige møtet

Hva så med kirken...

Ordet *tom* har som en av sine etymologiske betydninger *ikke å ha* – det å være fri for innhold, ubesatt, vakant, uten noe som eies av noen. Å beskytte tomheten er å gi mulighet for at et møte eller en relasjon ikke eies av noen av partene, men er noe begge finner meningsfylt, som har noe som «tiltaler» begge

Men, jeg sier ikke at vi skal beskytte det som ikke er ennå. Da har vi nemlig en baktanke om at det tomme skal fylles med noe vi ønsker eller har planer om. Det er en typisk 'pedagogiserende' tanke

Poenget er at det som ikke er, ikke skal fylles av noe som jeg har kontroll over eller intenderer. Det skal være åpent i livet til den som lever det

Idealet om at alt skal
fylles av funksjon,
nytte, utbytte, mål

Har kirkens (for) tett kontakt med nyliberalismens
ideal om en smal rasjonalitet?

Saul Leiter *Boy in window*

Tidspunkt for hendelser...

- For første gang

Det er noe med første og siste gang en møter noe. Den første gangen en møter noe er det kanskje andre som direkte eller indirekte må peke på eller vise oss noe.

- For siste gang

Den siste gangen vi møter noe og er klar over at det er siste gang, blir møtet eksistensielt (sensing, følelser, lidenskap)

- Imellom

Har vi en tendens til å synke hen i vane

Hendelser...

... i kirken

for hvert barn – og særlig for barn som trenger det.
Før øyeblikket er over (og barnet er forbi...)

for ungdom – og igjen, særlig for ungdom som
trenger det, og vi vet ikke hvem – i samtaler og
relasjoner i øyeblikk og over tid

for voksne og eldre i livets hendelser

Poenget er at vi ikke vet hva en hendelse kan bety
for en annen – vi er som skip i natten (Løgstrup) – og
heller ikke hvem og hva mennesker kan komme til å
bygge livene sine på

Paul Klee 1929 *Hovedvei og sideveier*

... som ikke gjør seg til...

hendelser i kirken = uten sikkerhetsnett og skal være det

de er enkle og varige = står seg i omskiftelighet

budskapet rammer tilfeldig og skjebnesvangert = ikke planlagt i generelle program

unngår 'beste praksis'; men eksklusivt og knyttet til den og det ene = ikke noe som forventes å ramme alle

gir mulighet for mennesker til å bli grepet i sitt innerste = noe jeg ikke kan se i en annen og som ikke er knyttet til tid

det nødvendig ubestemte i kirkens appell = angir ikke retning på mulige responser

Käthe Kollwitz 1935

Takk for at dere
lyttet!

Georg Gudni 2002